

Kainuun ympäristökeskus
Kalliokatu 4
87101 Kajaani

Esitys neuvottelun järjestämiseksi Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

MRL 64 §:n mukaan on osallisella ennen kaavaehdotuksen asettamista julkisesti nähtäville mahdollisuus esittää alueelliselle ympäristökeskukselle neuvottelun käymistä osallistumis- ja arviointisuunnitelman riittävydestä. Ylä-Vieksin kyläyhdistys esittää Kainuun ympäristökeskukselle neuvottelun järjestämistä viivytyksettä Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) riittävydestä sillä perusteella, että kaavaa koskeva suunnitelma on jäljempänä esitetyiltä osin 1) - 5) ilmeisen riittämätön ja yhdistys on osallinen.

1) Vaihtoehtojen ja niiden valintaperusteluiden riittämättömyys

OAS:n mukaan vaihekaavavalmistelussa vertaillaan kolmea vaihtoehtoa:

VE 0 = Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen sekä Kassunkurun harjoitusalueen toiminta ja toiminnan laajuus säilyvät nykyisellään, alueet eivät laajene, mahdolliset laajentumistarpeet kohdistuvat puolustusvoimien muille ampuma- ja harjoitusalueille Kainuun ulkopuolella.

VE 1. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue alue laajenee nykyisestä ja

VE 2. Vuosangan alueen ampuma- ja harjoitustoiminta lakkaa ja ko. toiminnot keskitetään Kainuun Prikaatin

Miksi juuri nuo vaihtoehdot? Vuosangan (VE 1) mukanaolo on ilmeisen itsestäänselvää. VE 2 on Ylä-Vieksin kyläyhdistyksen aloitteellisuuden ansiosta mukaan otettu vastaansanomattoman luonnollinen vaihtoehto. Yhdistys ei kuitenkaan ole missään yhteydessä esittänyt pitävänsä sitä parhaana mahdollisena Vuosangan vaihtoehtona, eikä yhdistys tiedä minkään muunkaan tahon esittäneen sellaista mielipidettä, ei edes Kainuun maakuntakaavoittajan. VE 0 on kelpolliseksi katsottavissa tarkasteluissa aina mukana oleva nollavaihtoehto. OAS:n vaihtoehtoja ei voida pitää riittävänä vain sillä perusteella, että niitä on peräti kolme. Vaihtoehdot on mitä ilmeisimmin rajattu mainittuihin, koska painetta parempaan ja riittävään MRL:n mukaiseen selvitykseen ei yhdistyksen taholta eikä ehkä muualtakaan ole tullut. Yhdistys on ilmeisen turhaan luottanut siihen, että kaavavalmistelija, kaavoittajan konsultti, tätä ohjaava työryhmä ja hankevastaava puolustusvoimien taho toimisivat asiassa oma-aloitteisesti ja esittäisivät alustavaan kaavavalmisteluun kaikki mahdolliset muutkin vaihtoehdot. Vähintään ne on pystyttävä sulkemaan perustellusti pois vertailusta, mikäli niitä ei mukaan kelpuuteta. OAS on tältä osin olennaisen riittämätön.

Yhdistys esitti 22.6.2009 Kainuun maakunta -kuntayhtymälle mielipiteensä 13.5.2009- 22.6.2009 nähtäville asetetusta vaihekaavan "Lähtökohdat ja tavoitteet" -asiakirjan luonnoksesta. Yhdistys vaatii siinä muun muassa seuraavaa:

"Vaadimme ottamaan Lähtökohdat ja tavoitteet -asiakirjassa huomioon Sotinpuron ampuma- ja harjoitusalueen laajentamisen yhtenä VE 0 -vaihtoehtona. Koska Pohjois-Karjalan maakuntakaavan täydennys (2. vaihe) on juuri hyväksytty, mutta on vielä vahvistamatta ja ehkä lähettämättäkin vahvistuskäsittelyyn, vaadimme asian selvittämistä kiireellisenä."

Yhdistys esitti valintaperusteluja Sotinpuron osalta mielipiteessään

(http://www.vieksi.fi/documents/Mielipide_LahtokohdatJaTavoitteet_220609.pdf). Lisäämme vaatimukseemme vähintään seuraavien alueiden tarkastelun OAS:n nykyisten vaihtoehtojen ja jo esille tuomamme Sotinpuron lisäksi:

- Mainua - Mieronmäki - Puolinmäki - Rotimo - Otanmäki -Mainua, noin 35 000 ha, suurimmaksi osaksi Kainuussa, vähäiseltä osin Pohjois-Savossa
- Vuolijoki - Mäntyrinte - Perukka - Rasinperä - Raatosari -Vuolijoki, noin 35 000 ha, Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla
- Mäntyrinte/Purola - Rokula - Pyhäntä - Mäntyrinte/Purola, noin 35 000 ha, Kainuussa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Alueisiin ei mikään OAS:n vaihtoehdoista sovellu. Niitä ei ominaisuuksiensa eikä minkään muunkaan syyn perusteella voida lähtökohtaisesti sulkea OAS:n vaihtoehtojen ulkopuolelle:

- Alueet ovat laajoja, enimmillään vähintään noin 2,5 kertaa nykyisen Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen kokoisia ja asuttamattomia.
- Alueet koostuvat enimmäkseen ojitetuista soista ja rämeistä sekä riittävistä kuivan maan alueista maaleiksi.
- Talaskangasta ja muutamaa pienempää suojelualuetta lukuunottamatta ovat alueiden luonto- ja ympäristöarvot ilmeisesti vähäisiä. Sitäpaitsi puolustusvoimat ja ympäristöviranomaiset ovat useissa yhteyksissä korostaneet, että puolustusvoimien hallitsemien alueiden sisään jäävät arvoalueet säilyvät hyvin.
- Metsäautotiestö on valmiina alueilla, jotka ovat hyvien kulkuyhteyksien päässä joka suunnasta.
- Maanomistajien lukumäärä on nähtävästi vähäinen Metsähallituksen ollessa iso hallinnoija.
- Alueet ovat hieman kauempana Kainuun Prikaatista kuin ns. Kassunkurun alue, mutta selvästi lähempänä kuin Vuosanka.
- Jokainen alueista on huomattavasti lähempänä lähes kaikkia muita isoja joukko-osastoja kuin Vuosanka, sikäli kuin nähtäisiin tarvetta hyödyntää synergiaetuja.
- Erityisesti ensimmäisenä esitetyn vaihtoehdon ympäristössä Otanmäen seudulla saattaa sijaita useita puolustusvoimien käyttöön soveltuvia erityiskohteita.

Kainuun maakuntakaavavalmistelussa on selvästi harjoitettu pidättyvyyttä nähdä viran puolesta näitä ja mahdollisesti vielä muitakin toistaiseksi esille tulemattomia alueita vaihtoehtoina ja nähdä ampuma- ja harjoitusalueet maakuntarajat ylittävänä valtakunnallisina kysymyksinä. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan niitä ei tarvitse, tuskin on suotavaakaan, tarkastella pelkästään maakunnallisina ja joukko-osastollisina alueidenkäyttökysymyksinä.

OAS:n vaihtoehtojen määrittämisen ei voida katsoa perustuvan riittäviin selvityksiin eikä OAS:n voida katsoa olevan riittävä, ellei ainakin Sotinpuron ja edellä mainittuja kolmea aluetta tarkastella alustavassa kaavavalmistelussa vaihtoehtoina entisten lisäksi. Mikäli niiden tarkastelu aiheuttaisi Kainuun maakuntakaavoituksen pitkittymistä, on syytä haettava huonosta kaavavalmistelusta. Huonoa kaavavalmistelua ei luonnollisesti tule hyväksyä.

2) Konsultin riippumattomuuden varmistamisen riittämättömyys

OAS:n mukaan puolustusvoimien Kainuussa sijaitsevien ampuma- ja harjoitusalueiden melualueet määritettäisiin Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan valmistelussa ja osoitettaisiin maakuntakaavassa.

On selvää, että meluasiantuntemuksen osalta luottaa kuntayhtymä konsulttinsa Sito Oy:n akustikko DI Jarno Kokkosen osaamiseen. Kokkosen yhtenä tehtävänä vaihekaavoituksessa on Vuosangan, Kassunkurun ja mahdollisten muiden vaihtoehtojen meluvaikutusten arviointi.

Paikallisten asukkaiden oikeuksien ja etujen asianmukainen huomioon ottaminen edellyttää aidosti, tasapuolisesti ja riippumattomasti tehtävää vaikutusten arviointia. Se puolestaan edellyttää arvioinnissa tarkasteltavissa selvityksissä esitettyjen tulosten arviointia. On voitava odottaa, että vaihekaavavalmistelua tehdään siinä määrin riittäviin selvityksiin ja tutkimuksiin perustuen, että Vuosangan meluselvityksen olennaisimmat virheellisyudet ja puutteellisuudet siinä havaittaisiin ja otettaisiin huomioon. Näin voidaan odottaa etenkin sillä perusteella, että DI Kokkonen osoittautuu henkilöksi, joka tuntee jo vanhastaan Vuosangan meluselvityksen hyvin.

Kokkonen teki ympäristömelua käsittelevän, vuoden 2008 tammikuussa hyväksytyyn [diplomityönsä](#) Akukon Oy:n palveluksessa Vuosangan meluselvityksen toisen laatijan [Tkt Tapio Lahden](#) alaisena ja ohjauksessa samaan aikaan kun tohtori Lahti ja DI Timo Markula tekivät Akukonissa Vuosangan meluselvitystä. Kainuun maakunta -kuntayhtymän Sito Oy:ltä saaman 11.12.2008 päivätyn tarjouksen mukaan myös Kokkonen osallistui Vuosangan meluselvityksen tekemiseen, mitä taustaa korostetaan tarjouksessa vahvuutena.

Vuosangan ympäristömeluselvityksen tekijä Akukon Oy on kenties Suomen arvostetuin ympäristömelun asiantuntijayritys, ja meluselvityksen toinen laatija Tkt Tapio Lahti on yhdistyksen käsityksen mukaan suorastaan raskaiden aseiden ampumameluasioiden auktoriteetti. Haastaisiko melkoisen tuore DI Kokkonen tarpeen ilmetessä Tkt Lahden johdolla tehdyn Vuosangan ympäristömeluselvityksen tulokset riippumattomasti, etenkin kun on itsekin työn tekemiseen osallistunut? Tässä esteellisyyssasiassa on erityisesti huomattava, että Vuosangan meluselvityksen tulosten luotettavuus ja siten kelvollisuus viranomaispäätösten perusteeksi on kyseenalaistettu olennaisilta osin ei vain yhdistyksen, vaan myös asiantuntijatahon toimesta Vaasan hallinto-oikeuden asiassa DNRO 891/08/5132. Kainuun maakunta -kuntayhtymän on katsottava olevan asiasta riittävästi tietoinen voidakseen ottaa sen huomioon omissa harkinnoissaan.

Vuokatissa 23.4.2009 Siton järjestämässä vaikutusten arviointiin liittyvässä kyläyhdistysten haastattelutilaisuudessa jätti DI Kokkonen vastaamatta tuohon nimenomaiseen yhdistyksen esittämään erittäin tärkeään kysymykseen. Jostain syystä ei kysymystä tai siihen annettua palautetta esitetä myöskään tilaisuudesta laaditussa [muistiossa](#), johon pikkuasiatkin näytetään muuten kirjatun. Siton projektipäällikkö Grönholm ei tuonut esille DI Kokkosen Vuosanka- eikä edes Akukon -taustaa esitellessään konsulttinsa ryhmälle eikä Kokkonenkaan viitannut esityksissään niihin mitenkään. Yhdistys ei haastattelutilaisuuden aikaan vielä ollut perillä mainituista Kokkosen kytköksistä.

Kainuun maakunta -kuntayhtymän on katsottava tulleen tietoiseksi DI Kokkosen Akukon- ja Vuosanka -taustasta viimeistään avattuaan Sito Oy:n tarjouksen. Tosin kuntayhtymän suunnittelija Martti Juntunen vahvisti 29.9.2009 yhdistyksen Timo Niskaselle saaneensa asiasta tiedon vasta Sitolta tämän Vuokatissa 23-24.4.2009 järjestämien haastattelutilaisuuksien yhteydessä tehdyllä katselmusmatkalla ja suunnittelija Ville Koskimäki vahvisti saaneensa saman tiedon vasta yhdistyksemme tuotua kysymyksen ympäristökeskuksen tietoon syyskuussa 2009. Yhdistys ei ole saanut tietää tässä yhteydessä suunnittelujohtaja Hannu Heikkisen käsitystä asiasta. Kuntayhtymä ei ole tuonut asiaa esille Vuosangan alueen osallisille, ei suoraan, ei osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa eikä muutenkaan. Yhdistys sai varmistuksen DI Kokkosta koskeville epäilyilleen saatuaan pyytämäänsä asiakirjatietona kopion edellä mainitusta Siton tarjouksesta kuntayhtymän 19.8.2009 päivämällä kirjeellä.

On katsottava, että kuntayhtymä ei ole osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa tuonut riittävästi esille kaavan alustavan vaikutusten arvioinnin suorittavan konsultin riippumattomuusveloitetta eikä sitä, kuinka tässä tapauksessa selvästi epäonnistuneesta veloitteen toteutumisesta huolehdittaisiin. OAS on tältä osin olennaisen riittämätön.

3) Melun leviämisarvion perustelun riittämättömyys

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen ympäristömeluselvityksessä on esitetty arvioita melun leviämisestä ampuma- ja harjoitusalueen ympäristöön. OAS:ssa vaikutusten arvioinnin lähtökohdaksi esitetty väite, että ne olisivat tarkempia arvioita [kuin lähialueilla tehty havainnot], on perusteeton. Niitä ei voida perustella lähialueilla tehtyjä havaintoja tarkemmiksi ainakaan sillä perusteella, että niissä on esitetty näennäisen tarkkoja desibeliarvoja. Arviot perustuvat selvästi soveltamiskelvottomiin lähtöarvoihin. Tarvittaessa esitämme selvityksiämme siitä, mihin Vuosangan meluselvityksen lähtöarvot perustuvat (tai pikemminkin ovat perustumatta). Voimme lähteä Tampereen aluetyöterveyslaitoksen vuonna 1999 raportoimista päästöemissioarvoista ja suuntaavuustiedoista edeten niistä Akukon Oy:n tekemien Pahkajärven, Hätilän, Taipalsaaren ja Rovajärven meluselvitysten ja niissä käytettyjen lähtöarvojen kautta Vuosangan arvoihin. Vertailutarkoituksiin soveltuu esimerkiksi Ramboll Oy:n tekemä Niinialon meluselvitys. Lisäksi on huomattava, että Vuosangan meluselvityksen tulokset ovat korjaamattomia. Ne voivat olla (ja nähdäksemme todennäköisesti ovat) epätarkempia melu-, värinä- ja värinävaikutusten häiritsevyyden ilmaisijoita, vaikka olisivat luotettaviakin, kuin lähialueilla tehtyt havainnot. OAS on tältä osin olennaisen riittämätön ja lisäksi todennäköisesti olennaisen virheellinen.

4) Vaikutusten esittämisen riittämättömyys

OAS:ssa esitetään: "Selvitysalueiksi on maakuntakaavassa osoitettu Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueeseen rajoittuvia alueita. Selvitysalueiksi osoitetuille alueille kohdistuu useita erilaisia alueidenkäyttötarpeita. Alueelle kohdistuvat toisaalta alueen maanomistajien ja yleisen virkistyskäytön tarpeet, toisaalta puolustusvoimien tarve laajentaa valtakunnallisesti merkittävää Vuosangan ampuma- ja harjoitusaluetta."

On tarpeen huomioida, että alueelle kohdistuu myös luonnon- ja ympäristönsuojelullisia tarpeita. Mainittakoon metsäpeuran,

jokihelmisimpukan ja useiden luontodirektiivin mukaisten luontotyyppien suojelutarpeet. OAS on tältä osin olennaisen riittämätön.

5) *Vaihtoehtovertailun prosessin keston kuvauksen riittämättömyys*

Vaikutusten arvioinnista todetaan OAS:ssa muun muassa näin:

"Vaihemaakuntakaavan vaikutusalue tarkentuu kavasuunnittelun edetessä."

"Vaikutusten arviointi on tarkoitus toteuttaa vaiheittain. Maakuntakaavan luonnosvaiheessa arvioidaan eri vaihtoehtojen vaikutukset toteutettavan vaihtoehdon valitsemiseksi."

"Vaikutusten arviointia varten on solmittu konsulttisopimus Sito Oy:n kanssa. Konsulttisopimus käsittää edellä mainittujen eri vaihtoehtojen vertailun, ts. vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheen vaikutusten arvioinnin. Konsultti vastaa vaikutusten arvioinnin käytännön järjestelyistä. Konsulttityön päätyttyä ja sen jälkeen, kun jatkotyöskentelyn pohjaksi on valittu jokin ratkaisuvaihtoehto, vaikutusten arviointityön tarvetta ja organisointia tarkastellaan uudelleen."

Edellä viitatuista OAS:n kohdista ilmenee, että toteutettavan vaihtoehdon on selvästikin tarkoitus tulla valituksi luonnosvaiheen tuloksena. OAS:ssa jatketaan:

"Vaihtoehtotarkasteluun perustuva vaikutusten arviointi on jatkuva prosessi, jota tehdään koko kaavan laatimisen ajan."

Tuskin kaavan laatiminen luonnosvaiheen päättymiseen päättyy? Vaihtoehtojen karsimisessa on ylävieksiläisten kannalta kyse vaihtoehtovertailun olennaisimmasta vaiheesta, joka on kuvattu OAS:ssa olennaisen ristiriitaisesti. Yhdistyksemme on luottanut alimpaan edellä mainituista viittauksista eikä ole seurannut luonnosvaiheen vaikutusten arviointia sillä huolellisuudella, millä olisi sitä tehnyt, mikäli kyseistä lupaus ei olisi OAS:ssa annettu. OAS on olennaisen riittämätön siltä osin, että siitä ei ilmene selvästi vaihtoehtovertailun prosessin kesto.

Tähän esitykseen liitämme erikseen ympäristökeskukselle kopiona lähettävän, myöhemmin tänä päivänä Kainuun maakunta -kuntayhtymälle esitettävän yhdistyksen vaatimuksen esteellisyyden ratkaisemiseksi, sillä siitä ilmenee kootusti asiakirjatietoja koskien kohtia 2) ja 3) edellä.

Ystävällisin terveisin,

Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry
Niemenkyläntie 165
88730 Ylä-Vieksi

Eeva Kyllönen
puheenjohtaja

Timo Niskanen
varapuheenjohtaja

Pekka Pääkkönen
hallituksen jäsen

Liite: Ylä-Vieksin kyläyhdistyksen vaatimus 30.9.2009 Kainuun maakunta -kuntayhtymälle esteellisyyden ratkaisemiseksi